

NASA SKUPNOST

POSEBNA

4

PRIOLOGA

DRUŽBENI PLAN ZA LETO 1958

Končalo se je prvo, začelo pa drugo leto perspektivnega plana v našem gospodarstvu. Zato moramo tako lansko izpolniti kakor letošnji plan gledati predvsem v luči perspektivnega plana, ker pomenita obdelavo in uporabo tega plana v določenem letu, trud, ki smo ga v tem letu storili, da bi dosegli smotre, ki smo jih postavili za to petletno razdobje. To toliko bolj, ker je začetno razdobje — start — zelo pomembno za nadaljnji tok gospodarstva v prihodnjih letih.

Primerjava v l. 1957 doseženega porasta proizvodnje s povprečnim letnim porastom, ki z njim računa perspektivni plan za celo razdobje od l. 1957 do 1961, je naslednja:

	1957 %	Planirano povprečje 1957—1961 %
Industrija	16	11
Kmetijstvo	35	7,4
Gradbeništvo	20	11
Promet	15	8,5

Iz vsega z lahkoto spoznamo, da je dosegla proizvodnja v prvem letu večji zamah, kakor bi bilo potrebno za uresničenje vzpona, ki z njim računamo v tem petletnem razdobju.

Pri tem moramo pripisati nekaj pripomb. Predvsem je bil porast kmetijske proizvodnje izjemno velik, in to ne samo zaradi ukrepov, ki smo jih storili, temveč tudi zaradi dveh zelo pomembnih okoliščin: zato, ker je bila letina v l. 1956 zaradi suše zelo slaba in je v primerjavi z njo celo uormalna letina zelo visoka, ter zato, ker so bile lani vremenske razmere posebno ugodne. Potemtakem ne moremo računati, da bomo že v prihodnjih letih ne glede na ukrepe in napredek proizvodnje stalno obdržali tako velike pridelke. Že za letošnje leto računamo z nekoliko manjšo proizvodnjo. Tudi na drugih področjih ne moremo še naprej pričakovati tako visoke odstotke povečanja, kajti čimvečji je obseg in čimbolj so izkoriščene zmogljivosti, tem težje je doseči nadaljnje povečanje. Lahko pa računamo, da je doseženi zamah zadosten za uresničenje povprečno planiranega porasta v prihodnjih letih, ob primernih naporih pa tudi za njegovo prekaženje s pogojem, da ta leta ne bodo izjemno huda za kmetijstvo in da ne bo drugih podobnih neugodnih vplivov od zunaj.

Velja pripomniti, da se je število v gospodarstvu zaposlenih povečalo za približno 160.000, za 40.000 več, kakor računa letno povprečje perspektivnega plana. To je omogočilo ne samo zaposlitev tistih, za katere je po letih in kvalifikacijah sedaj nastopil čas za zaposlitev, temveč tudi velikega števila tistih, ki so prej iz kakršnegakoli vzroka ostali brez redne zaposlitve. Vzoredno s tem pa je vendarle porasla tudi delovna storilnost. V industriji znaša ta porast 9,5 odstotka nasproti 6 do 7 odstotkom, kolikor je v letnem povprečju določeno v perspektivnem planu.

V industriji je posebno narasla proizvodnja za osebno potrošnjo in za izvoz.

Tak porast proizvodnje in delovne storilnosti je omogočil, da se je narodni dohodek povečal za približno 22 odstotkov (perspektivni plan računa s povprečnim letnim povečanjem 9 odstotkov) in da so bila tako ustvarjena znatno večja sredstva za potrošnjo.

Porast osebne potrošnje se je gibal takole:

	1957	Planirano povprečje 1957—1961
Skupaj	13,5 %	6—7 %
Na prebivalca	11,5 %	4—5 %

Povečanje ni samo nad hitrostjo, ki z njo računa perspektivni plan, temveč tudi nekaj nad predvidevanji družbenega

plana za l. 1957, čeprav ga je v zadnjih mesecih nekoliko pokvarila nezadostna preskrbljenost oziroma podražitev nekaterih proizvodov kakor mesa in jajc. S takim gibanjem so bili ustvarjeni dobri pogoji za nadaljnje, postopno in odmerjeno, toda stalno izboljševanje življenjskih pogojev državljanov.

Porast investicij je bil prav tako večji, kakor smo z njim računali, in se je njihov obseg približal letnemu povprečju, s katerim računamo v petletnem razdobju, kar spoznamo iz naslednje primerjave (v milijardah din):

	1957	Planirano povprečje 1957—1961
Gospodarske investicije (v osnovna sredstva)	331	400
Negospodarske investicije	103	114

Ker smo lani ustvarili visok narodni dohodek (to pa pomeni tudi več sredstev in materiala), je bilo tudi tako povečanje investicij realno in v mejah možnosti, toda letos in prihodnja leta bo moralo biti v skladu z gibanjem nacionalnega dohodka tudi gibanje investicij bolj odmerjeno.

Pripomniti moramo, da se je struktura investicij po področjih dejavnosti že znatno približala tisti, ki jo določa perspektivni plan. Tako so negospodarske investicije porasle znatno bolj kakor gospodarske, a tudi sestava gospodarskih investicij se je že znatno spremenila. Takale je primerjava (v odstotkih):

	1957	Planirano povprečje 1957—1961
Industrija	48	44
Kmetijstvo	12	17,3
Gozdarstvo	3	1,8
Gradbeništvo	3,2	3,4
Promet	25	25,9
Trgovina in promet	6,2	6,7
Obrt	1,2	1,1
Vodno gospodarstvo	1,4	1,8
Skupaj	100,0	100,0

Kakor je iz tega pregleda razvidno, ne odstopa delež posameznih področij v skupnih investicijah v gospodarstvo pomembneje od perspektivnega plana, razen da je delež kmetijstva nekoliko pod, delež industrije pa nekaj nad planom.

Po vsem, kar smo povedali, je gospodarski razvoj lani tekkel v bistvenih vprašanjih v skladu z zamislimi perspektivnega plana in smo dosegli močnejši zamah, kakor je tisti, ki smo ga morali že v začetku doseči, da bi uresničili smotre. Velika proizvodnja je omogočila tudi večjo potrošnjo, ki je bila zaželena, ko je šlo za osebno potrošnjo, večinoma realna, ko je šlo za investicije, a čezmerna, ko je šlo za proračunske izdatke, ki so se povečali za 18 odstotkov in tako daleč presegli predvidevanja ne samo družbenega plana za l. 1957, temveč tudi perspektivnega plana.

Tak porast notranje potrošnje je imel določene posledice, kakor povečanje plačilnega primanjkljaja in cen na debelo. Doseženi začetni rezultati v proizvodnji pa omogočajo, da ob normalnih razvojnih pogojih v prihodnjih letih nezaželene pojave odpravimo in uresničimo smotre perspektivnega plana.

PROIZVODNJA IN POTROŠNJA V LETOSNJEM LETU

Letošnji družbeni plan izhaja prav iz perspektivnega plana in iz rezultatov, ki smo jih z uresničevanjem tega plana dosegli v minulem letu, s smotrom, da nadaljujemo in okrepimo vse pozitivne težnje, nezaželene pa odpravimo, predvsem pa povečanje plačilnega primanjkljaja.

Plan računa z naslednjim porastom vrednosti proizvodnje v l. 1958:

v industriji	11 %
v gozdarstvu	2 %
v gradbeništvu	8 %
v prometu	9 %
v trgovini in prometu	9 %
v obrti	8 %

Le v kmetijstvu računamo z znižanjem za približno 4 odstotke, ker je bila kmetijska proizvodnja, kamor smo že pripomnili, lani izjemno visoka. Na drugih področjih je porast prav tako manjši kakor lansko leto, ki je bilo izjemno ugodno, večinoma pa se giblje okrog letnega povprečja, ki z njim računa perspektivni plan, tako da sta leti 1957 in 1958, če ju vzamemo skupaj, nekaj nad tem povprečjem.

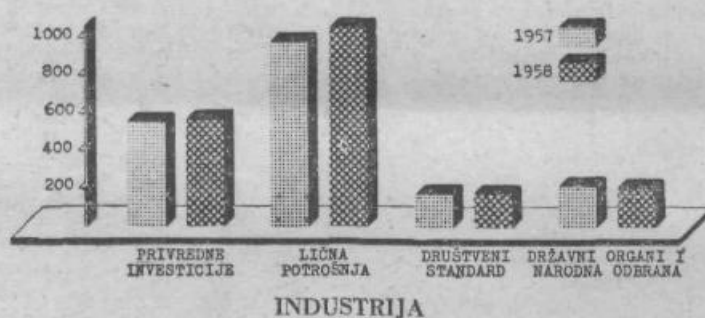
Računamo, da bosta tako uvoz kakor izvoz še naprej naraščala, toda (v nasprotju z lanskim letom) izvoz bolj kakor uvoz, tako da se bo trgovinski primanjkljaj zmanjšal (v milijardah):

	1957	1958
Uvoz	496	547
Izvoz	431	508
Razlika (primanjkljaj)	45	39

Da bi dosegli to zmanjšanje primanjkljaja, moramo računati z bolj odmerjenim porastom potrošnje upoštevaje pri tem potrebo, da se zviša dovolj osebna potrošnja, druge oblike potrošnje pa, da se bodo gibale v mejah, ki jih postavljajo skupno proizvedena oziroma razpoložljiva sredstva, zmanjšanje plačilnega primanjkljaja in porast osebne potrošnje. Planirana je naslednja razdelitev:

	1957	1958	Indeks
Gospodarske investicije	553	567	102
Osebna potrošnja	981	1.060	108
Družbeni standard	170	175	101,6
Državni organi in narodna obramba	207	202	97,6

Kakor vidimo, računamo s pomembnim porastom samo pri osebni potrošnji, v proračunski potrošnji pa z znižanjem.



S planiranim povečanjem za 11 odstotkov bi bila industrijska proizvodnja letos za 29 odstotkov večja kakor v l. 1956, medtem ko bi morala biti po perspektivnem planu ob enakomernem letnem povečevanju večja za 23 odstotkov. Primerjavo za nekatere važnejše skupine proizvodov objavljamo v posebni tabeli.

Letos se mora zlasti povečati proizvodnja surovin in energije, da bi surovine in proizvodne materiale, ki jih uvažamo, bolj zamenjali z domačimi, kar bo ugodno vplivalo na plačilno bilanco. Najpomembnejša zamenjava uvoznih surovin bo pri premogu za koksiranje (približno 250 tisoč ton) in umetnih vlaknih (približno 17 tisoč ton).

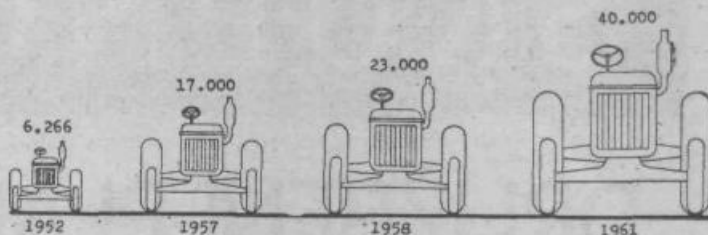
V industriji bomo investirali predvsem v zmogljivosti za proizvodnjo energije in v tiste, ki bodo pripomogle k izboljšanju plačilne bilance kakor v gradnjo aluminijskega kombinata v Titogradu, rudnika bakra v Majdanpeku, rudnika svinca in cinka v Srebrenici, nadalje v zmogljivosti za umetna gnojila in za predelavo kmetijskih pridelkov. Prav tako računamo z investicijami v modernizacijo in razširitev proizvodnje gradbenih materialov.

Izvoz industrijskih materialov mora naraščati hitreje kakor sama proizvodnja, uvoz reprodukcijskega materiala pa se manj povečevati kakor lani, ker računamo z večjo uporabo domačih surovin, razen tega pa smo prenesli določene zaloge tudi iz lanskega leta.

KMETIJSTVO

Kakor smo omenili, je bila kmetijska proizvodnja lani izjemno visoka in ne moremo pričakovati, da se bo v prihodnjih letih obdržala stalno na enaki ravni, ker redko pride do tako ugodnega steka vremenskih razmer.

Kljub temu pa računamo, kolikor letos te razmere ne bodo posebno neugodne, da bo proizvodnja le za 4 odstotke manjša kakor lani ali za 23 odstotkov večja kakor povprečje od l. 1951 do 1955. Tak račun temelji na pričakovanju, da so ukrepi in investicije iz prejšnjih let že začeli dajati rezultate in da bomo to še bolj občutili letos.



Razen tega bomo ukrepe še naprej povečali. Tako bodo znasale skupne družbene investicije v kmetijstvo po predvidevanjih približno 35 milijard din nasproti 20 milijardam, kolikor smo investirali lani. Iz domače proizvodnje bo kmetijstvo dobilo približno 400 kombajnov, a iz domače proizvodnje in iz uvoza približno 7.000 traktorjev s priključnimi stroji, tako da bo razpolagalo skupno s približno 23 tisoč traktori, kar je že več kakor polovica števila, s katerim računamo v l. 1961. Potrošnja umetnih gnojil se bo povečala od 960 tisoč na milijon 400 tisoč ton, kar bo spet znasalo 50 odstotkov količine, ki je določena za l. 1961.

Vzporedno s tem bodo vplivali krepitev zadrug in razširitev kooperacije, širjenje sodobnih načinov obdelave in usposabljanje velikih gospodarstev za doseg višjih pridelkov in bolj rentabilno poslovanje.

Kljub temu pa, da računamo v skupni kmetijski proizvodnji z določenim zmanjšanjem, pričakujemo v živinoreji porast, ker smo iz lanskega leta prenesli zadostne zaloge živinske krme, v živinoreji pa je mogoče rezultate doseči hitreje kakor v drugih kmetijskih vejah.

DRUGA PROIZVODNA PODROČJA

V gradbeništvu računamo s povečanjem obsega del za 8,5 odstotka. Da bi ga okrepili, modernizirali in usposobili za prevzemanje za to razdobje planiranih del, računamo, da bomo letos v gradbeništvu vložili približno 16 milijard za mehanizacijo. Gradbenih materialov — razen mehkega rezanega lesa — bomo proizvedli dovolj. Prav tako bomo industrijsko proizvedli približno 40 do 50 tisoč m² stanovanjskih hiš. Za mehanizacijo gradbene obrti moramo investirati približno milijardo in pol. Vzporedno s tem bomo nadaljevali z uveljavljanjem ukrepov za tipizacijo in standardizacijo ter storili ukrepe za varčevanje z lesnim gradivom.

Glede na to, da so zmogljivosti prometa, posebno železniškega, preobremenjene, računamo z manjšim porastom prevoza (9 odstotkov nasproti 15 odstotkom lani).

Investicije v promet bodo usmerjene predvsem v povečanje prevoznih moči, zlasti tam, kjer lahko pridemo najprej do rezultatov. Računamo z nakupom 3.500 tovornih in 50 potniških vagonov, 4 motornih vlakov, 20 avtobusov na tračnicah, 20 spalnih in restavracijskih vagonov in 24 lokomotiv, za pomorski promet pa z 39 tisoč bruto registrskimi tonami ladij. V rečnem prometu računamo s približno 4 tisoč konjskimi močmi novih ladij, v cestnem prometu pa s približno 800 vozili.

OSEBNA POTROŠNJA

V letošnjem letu računamo s povečanjem osebne potrošnje za približno 80 milijard din ali za 8 odstotkov. Skupno z lanskim letom bi tako približno uresničili polovico povečanja osebne potrošnje, ki je določeno s perspektivnim planom.

V skladu z določenim porastom števila zaposlenih in delovne storilnosti v gospodarstvu računamo s povišanjem plač za približno 7 odstotkov, kar bo vsekakor odvisno od velikosti dohodka, ki ga bodo same gospodarske organizacije realizirale in od njegove razdelitve. V državnih organih in javnih službah pričakujemo povišanje plač za 17 odstotkov, pokojnina pa se bo v povprečju povišala za 13 do 14 odstotkov. Glede na presežke, ki smo jih prenesli iz l. 1957, in na pričakovano proizvodnjo v letošnjem letu, bodo prav tako porasli dohodki kmetovalcev.

Tak porast dohodkov in povpraševanja prebivalstva bo krit: — z nadaljnjim porastom proizvodnje industrijskega potrošnega blaga za 11 odstotkov,

— z živilskimi presežki, ki smo jih prenesli iz lanskega leta, in s proizvodnjo, ki jo pričakujemo v letošnjem letu.

— s povečanjem uvoza potrošnega blaga za približno tri milijarde deviznih dinarjev.

— z uvozom nekaterih živil in boljšim vsklajevanjem izvoza kmetijskih proizvodov z notranjo potrošnjo.

Z vsem tem bi imeli letos za potrošnjo več:

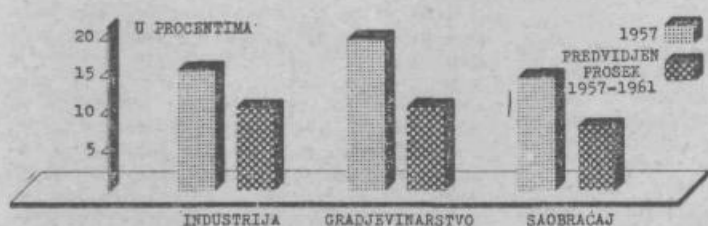
— živil	8 odstotkov,
— neživil	18 odstotkov,
— skupno	12 odstotkov.

Ce ta pričakovanja uresničimo, bodo skladi potrošnega blaga tako bolj porasli kakor kupna moč prebivalstva in bo porast osebne potrošnje realen in ne bo pripeljal do motenj pri cenah. Nasprotno bo lahko del služil kot rezerva. Vsekakor bo to v veliki meri odvisno od samih proizvajalcev v industriji in kmetijstvu, od njihove proizvodnje in delovne storilnosti, pa tudi od vremenskih razmer.

INVESTICIJE

Računamo z naslednjim gibanjem investicij (v milijardah din):

	1957	1958
Negospodarske investicije	105	96
Gospodarske investicije	332	368
Skupaj	435	464



Negospodarske investicije naj bi bile tako nekaj nižje kakor lani, medtem ko se bodo gospodarske povečale za približno 11 odstotkov (skupen porast vseh investicij znaša približno 6 in pol odstotka). To zato, ker smo negospodarske investicije v l. 1957 zelo občutno povečali. Po drugi strani bo v okviru samih negospodarskih investicij stanovanjska gradnja še naprej narasčala, zmanjšanje pa se nanaša na gradnjo upravnih poslopij. V druge objekte družbenega standarda (šole, bolnišnice itd.) bomo vložili približno toliko kakor lani.

Investicije bodo bremenile narodni dohodek manj kakor l. 1957. Skupne investicije (razen tistih iz amortizacije) so znašale lani 22,7 odstotka narodnega dohodka, letos pa računamo z 19 odstotki.

Kar se tiče samih gospodarskih investicij, jih bomo predvsem vlagali za izboljšanje in povečanje kmetijske proizvodnje, za povečanje zmogljivosti v proizvodnji energije ter v prometu in za hitrejši razvoj Makedonije, Crne gore ter Kosmeta.

Razpored investicij po gospodarskih področjih je takle (v odstotkih):

	1957	1958	Planirano povečanje 1957-1961
Industrija	48,3	46,2	44
Kmetijstvo	11,9	16,4	17,3
Gospodarstvo	3	2,2	1,8
Gradbeništvo	3,3	3,4	3,4
Promet	25	23,2	23,9
Trgovina in gostinstvo	6	6,2	6,7
Obrt	1,2	1,1	1,1
Vodno gospodarstvo	1,3	1,3	1,8

Razpored je potemtakem še bližji pričakovanjem perspektivnega plana kakor lani. Končna realizacija tako določenega razporeda bo odvisna od tega, kako bodo komune in gospodarske organizacije uporabile svoja sredstva in kredite, ki jim bodo na voljo.

V industriji bomo predvsem nadaljevali graditev začetih in začeli gradnjo novih energetskih objektov. Zagotovili bomo sredstva za pripravljalna dela in za gradnjo nekaterih objektov po perspektivnem planu, kakršni so aluminijški kombinat v Titogradu, kombinat Majdanpek — Bor, tovarna dušika, sladkorna tovarna in podobno. V drugih vejah bomo težili predvsem za dovršitvijo začetih objektov in za rekonstrukcijami.

V kmetijstvu bodo šle največje investicije za nakup opreme, melioracijska dela in povečanje sklada živine, v gozdarstvu za odpiranje novih področij, v gradbeništvu za mehanizacijo, v prometu za nova plovna in prevozna sredstva, v trgovini za skladišni prostor in opremo, za modernizacijo in rekonstrukcijo gostinskih objektov, v obrti pa za povečanje zmogljivosti in mehanizacijo.

Kakor smo navedli, bomo v stanovanjsko komunalno gradnjo vložili več kakor lani, čeprav se bodo skupne negospodar-

ske investicije zmanjšale. Iz družbenih sredstev bomo vložili približno 66 milijard nasproti 63 milijardam v l. 1957. S tem bi v teh dveh letih vložili približno 129 milijard nasproti 371 milijardam, kolikor je določeno za vseh pet let ali nekaj več kakor tretjino.

SPLOŠNA POTROŠNJA IN REZERVE

Skupni izdatki državnih organov (predstavniških organov in državne uprave z izdatki zbornic in združenj, skladov, bank in izdatki za jedrsko energijo) skupaj z narodno obrambo so planirani takole:

	1957	1958
Tekoča potrošnja	192	198
Investicije	15	4
Skupaj	207	202

Tekoča potrošnja se nekoliko poveča (predvsem zaradi plačevanja deviz pod enakimi pogoji kakor veljajo za gospodarske organizacije), še bolj pa se zmanjšujejo investicije v upravna poslopja tako, da se bo zmanjšala tudi skupna potrošnja.

Za uresničenje teh planskih zahtev bo vsekakor potrebno, da jih bodo vsi činitelji in vse ustanove sprejeli in da se bodo zanje zavzeli.

V l. 1958 računamo tudi z družbenimi rezervami in z nerazporejenimi sredstvi v približni višini 100 milijard din. Tako naj bi zagotovili enakomeren gospodarski razvoj in preprečili škodljive posledice v primeru, da bi bile vremenske razmere neugodne in podobno. Približno 70 odstotkov teh sredstev bi bilo potrošno blago.

Del bomo izločili za državne rezerve in za posebno gospodarsko rezervo zveze zaradi zavarovanja normalnega gospodarskega razvoja. Drugi del bo ostal brez bolj določenega namena in ga bomo razporejali kasneje po gibanjih na tržišču.

ZUNANJA TRGOVINA

V naporih, da bi razširili zunanjo trgovinsko zamenjavo in zmanjšali plačilni primanjkljaj, posvečamo posebno pozornost kmetijstvu ne samo zaradi povečanja izvoza, temveč tudi zaradi zmanjšanja uvoza nekaterih živil. V planu računamo z naslednjim izvozom in uvozom kmetijskih proizvodov (v milijardah dinarjev):

	1956	1957	1958
Izvoz	27	30	37
Uvoz	41	39	23
Razlika	-14	-9	12

Predlanskim smo uvozili za 14 milijard več osnovnih živil kakor je naše kmetijstvo skupno dalo za izvoz, lani smo ta primanjkljaj reducirali na 9 milijard, letos pa naj bi se to razmerje — kljub povečanju notranje potrošnje — obrnilo in bi naj bil tako računani izvoz za 12 milijard večji kakor uvoz. Res je treba upoštevati, da se bo sočasno povečal tudi uvoz strojev in gnojil za kmetijstvo tako, da bo dejanska razlika manjša, kakor smo tu prikazali, bo pa obstajala, kolikor ne bodo nastopile kakšne nepričakovane težave, o katerih smo govorili. S tem se začnjenja naše kmetijstvo postopno dvigati iz »pasivnosti«, v katero je zapadlo takoj po osvoboditvi. Nekaj njenih korenin sega še v dobo pred vojno.

Plan pa računa tudi z večjim izvozom industrijskega blaga (99 milijard nasproti 88 milijardam lani in 68 milijardam predlanskim), posebno pa barvastih kovin, v kovinski industriji, ladjedelništvu, elektroindustriji, živilski in tobačni industriji. Na porast izvoza industrijskega blaga računamo tudi v prihodnjih letih in tako dajemo pri investicijah prednost objektom, ki bodo najbolj ugodno vplivali na izvoz ali na zamenjavo proizvodov, ki jih uvažamo, z domačimi.

Ce jo gledamo v celoti, bi lahko letos navedli naslednje značilnosti zamenjave z inozemstvo:

— večji izvoz industrijskega blaga in večje investicije v ta namen,

— ob normalnih vremenskih razmerah občutnejše povečanje izvoza kmetijskih pridelkov,

— določeno zmanjšanje izvoza tekstilij, obutve, rezanega lesa, mesa in nekaterih drugih kmetijskih pridelkov zaradi zagotovitve notranjega tržišča in povečanja osebne potrošnje,

— skromnejši porast uvoza kakor lani, ki bo manjši od porasta izvoza. Kar se tiče materiala za proizvodnjo v industriji, mislimo, da bo tudi določeni porast 7 odstotkov zadosten, ker so zaloge sedaj večje, pričakujemo pa, da se bo tudi domača potrošnja teh materialov povečala za 10 odstotkov.

— nadaljnje povečanje pozitivne razlike med neblagovnimi dohodki (od prometa, trgovinskih uslug, turizma in podobno) in neblagovni izdatki.